

reportatge

Ana María Fernández és fundadora i presidenta d'Education First (Edu1st). Va estudiar Educació infantil a la Universitat de Sant Bonaventura (USB) de Bogotà. Va fer un màster en Administració Educativa Internacional a The College of New Jersey (TCNJ) als Estats Units. És fundadora de vuit centres educatius a Colòmbia i als Estats Units i compta amb més de vint-i-cinc anys d'experiència en el camp educatiu. Des del 2020 és professora al postgrau i al màster de Neuroeducació de la Universitat de Barcelona (UB). També és autora del model educatiu VESS (Vida Equilibrada amb Sentit i Saviesa), implementat internacionalment en més de 120 centres educatius i és assessora internacional de centres educatius.

Gilberto Pinzón és cofundador d'Education First (Edu1st), així com membre de la comissió de seguiment i professor de la càtedra de Neuroeducació de la Universitat de Barcelona (UB). Va cursar un màster en Administració d'Empreses MBA a l'Atlantic International University de Florida, als Estats Units. Participa en el desenvolupament dels programes educatius i metodologies utilitzades per centres educatius als Estats Units, Amèrica Llatina i Europa per promoure habilitats de pensament, hàbits i disposicions mentals.

Model VESS

Una transformació educativa des de la persona

per Ana Moreno Salvo

ENTREVISTA A ANA MARÍA FERNÁNDEZ I GILBERTO PINZÓN

Fa temps, van crear el model VESS de transformació institucional. Què els va moure a fer-ho? Quins són els trets característics del model educatiu que proposen?

Ana Mª Fernández (AMF): El model VESS va néixer fa trenta-cinc anys per una necessitat personal, diguem-ne familiar. Quan neixen els nostres fills ens sobrevé la necessitat d'entendre què està passant a l'educació. En aquesta mirada i en aquesta necessitat comencem a adonar-nos que hi havia poca innovació educativa i que continuàvem amb la mateixa educació que havíem rebut nosaltres, els nostres pares i avis. Ens preocupem força i comencem a notar que l'educació necessitava una transformació de mirada.

Es va convertir en un propòsit de vida entendre que la transformació de l'educació ha de ser institucional i té quatre dimensions: caldria transformar-la des de la institució i les seves polítiques educatives; des dels paradigmes del docent que ensenya com veu l'estudiant al futur i la seva responsabilitat professional; des de l'estudiant en si mateix, com s'empodera i com creix; i s'hauria de canviar també des de la mirada

S'hauria de transformar des de la institució i des dels paradigmes del docent i de l'estudiant en si mateix

de l'educació com a transformadora social que treballa amb una família en una comunitat.

D'aquí naixerà el model VESS (Vida Equilibrada amb Sentit i Saviesa), un model que cerca aprendre a pensar per què tot el que fem, totes les decisions que prenem parteixen de les nostres emocions. Com pensem, com treballem i com decidim davant de les diferents situacions de la vida. VESS és un model avantguardista: ens fonamentem en la neurociència de l'aprenentatge. És un model eclèctic perquè no creiem que hi hagi una veritat absoluta. Hi ha moltíssims enfocaments i investigacions fascinants pel que fa a l'aprenentatge i les didàctiques, a la pedagogia, a la psicologia i al lideratge, que són importants per a aquesta transformació educativa.

El model VESS és avantguardista, eclèctic, estratègic, sostenible i centrat en l'ésser humà

És un model estratègic i sistemàtic perquè entenem que, així com l'estudiant és un aprenent que viu un procés i un acompanyament, l'adult ho viu igual. Per a canviar els seus paradigmes, per aconseguir que l'adult aprengui, cal ajudar-lo a convertir-se en aprenent. No volem que un col·legi depengui d'unes poques persones que en saben, sinó que obtingui un canvi en el motor intern de la institució.

Aquest model se centra en l'ésser humà i no en l'acadèmia. Per a tenir equilibri he d'aprendre unes assignatures, he de llegir uns temes; he de comprendre el meu

context, he de tenir un propòsit a la vida, entendre el perquè i viure amb accions sàvies. Estem absolutament convençuts que això s'inicia a la infància i es viu en tot el període escolar.

Per resumir, el model VESS és avantguardista, eclèctic, estratègic, sostenible i centrat en l'ésser humà.

Fa anys que el sector educatiu viu un moment crític de transformació. Com creuen que afecta a les institucions educatives? I a la professió docent?

Gilberto Pinzón (GP): El nostre model educatiu és més un procés de qüestionament que de transformació. És un procés més reflexiu i d'anàlisi. A més, crec que la paraula "transformació" està força grapejada. Molts consideren que la innovació educativa consisteix a introduir iPads a l'aula mentre la

columna vertebral continua sent exactament la mateixa.

Hi ha brots en alguns llocs que tracten de generar aquesta transformació educativa. La tecnologia ens està venint a sobre tan ràpid i de manera tan significativa que sembla que no hi ha manera d'oposar-se a aquest corrent de transformació.

L'educació encara segueix una mica desfasada, desconnectada de la realitat. El món va cap a un costat i les escoles encara fan classe com es feia fa trenta, quaranta o cinquanta anys.

Veig la docència amb la necessitat que mirem una mica més cap a fora.

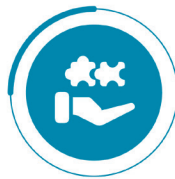
El centre és l'ésser humà, que aprèn, té un propòsit en la vida i viu amb saviesa

Una Cultura Institucional basada en pensamiento que inspira al aprendizaje.

Estudiantes motivados a aprender, desarrollando nuevas habilidades y preparándose para el presente y el futuro.

Educadores apasionados que generan contextos ricos y desafiantes.

Instituciones a la vanguardia, preparando a su comunidad para enfrentar los desafíos que se avecinan.

Padres de familia que crecen junto a sus hijos y se involucran en su desarrollo.

Sociedad con seres humanos capaces de pensar en el impacto y efecto de sus decisiones y acciones.

Búsqueda del bienestar común. "Vidas Equilibradas con Sentido y Sabiduría" "Vidas VESS".

Soc docent, em preocupo per cada persona i col·laboro en la construcció de la societat i en el desenvolupament de l'individu

Solem estar enfocats al nostre món de quatre parets i no ens adonem què passa a l'exterior.

AMF: Al model VESS oferim un model de canvi, un procés que consisteix en formacions als líders i als docents que permeten un espai d'implementació i acompanyament. El model VESS ha impactat positivament perquè aconsegueix generar un ritme de canvi. Ens tornem aprenents, ens donem el permís de reflexionar per aprendre i obrir la porta perquè entrin col·legues a visitar-nos a la nostra sala. Al model VESS treballem molt en aquesta obertura. Hi ha col·legis que han pres formacions en uns temes i altres en altres. Hi ha escoles que tenen docents que han avançat molt i s'han transformat; d'altres, en canvi, encara continuen molt enganxats a l'educació tradicional.

És un model respectuós que transforma persones i paradigmes. Tenim constància que ha generat canvis en la vida de molts docents que van més enllà de la dimensió educativa. Aquest model afecta tant la institució com l'individu i, a més, construeix una cultura de pensament VESS.

Una de les coses que trobem en els educadors amb el model és que es professionalitza la seva tasca en el sentit que comencen a donar més sentit i propòsit al que fan ells. No sóc només professor de matemàtiques, sinó que tinc una preocupació real per aquesta persona: col·laboro en la construcció de la societat i en el desenvolupament d'un individu que

hi repercutirà la resta de la seva vida. És una conscienciació del valor del nostre rol com a educadors.

En la seva experiència d'acompanyament de tantes institucions en el camí de transformació, quins creuen que són els aspectes clau per avançar progressivament amb cert èxit?

GP: El primer és tenir un propòsit i un sentit clar de què vull fer, això és fonamental. La transformació, en els seus processos i desafiaments, requereix una enorme claredat del propòsit, de per què em vull transformar i cap a on em vull transformar.

El primer aspecte clau és el del propòsit: el del motiu i el "cap a on". El segon té a veure amb la qüestió del lideratge. Un veu institucions que naveguen per un procés positiu, així com altres que tenen enormes dificultats d'implementació del procés de transformació. Sens dubte, la gran diferència la trobem en el lideratge. Quan aquest és present, es té clara la direcció, el compromís i el sentit. És capaç de transmetre'l i de contagiar als qui l'envolten, de motivar-los, d'acompanyar-los.

L'últim element rellevant és que la comunitat educativa que està sent exposada a aquest procés entengui que és un procés i no pas un esdeveniment. Quan s'entén el "per on" i el "per què", s'estructura adequadament aquest procés de transformació i s'involucra l'equip entenent que això és un tema a mitjà o llarg termini.

En què consisteix la formació docent que fan en el procés de formació? En la seva experiència, quina és la clau per aconseguir la motivació i actitud d'aprenentatge al llarg de la vida en el professorat?

AMF: Hi ha diferents portes d'entrada per a la motivació de cadascun dels individus. El

primer és entendre el principi de la diferenciació, de la variabilitat humana. No puc pretendre que tot l'equip es motivi simplement perquè he portat un motivador. Es tracta d'un procés en què hi ha diferents tipus de resistència on hem de descobrir els diferents punts d'entrada de cadascú.

Les nostres formacions tenen un component pràctic, però també tenen molt de component de reflexió. Ens sembla molt important que l'educador pugui viure en si mateix l'experiència que després transmetrà a l'estudiant. Per aquest motiu creem tallers pràctics i reflexius amb diferents nivells de dificultat. Donem formació en rutines de pensament visible des de l'enfocament del Projecte Zero de la Universitat Harvard, que per a nosaltres és una gran columna vertebral. Parlem de mapes conceptuals, hàbits mentals, cultura de pensament, planificació i avaluació estratègica; de tot allò que és la formació del caràcter i l'educació emocional, així com la salut mental. Ens van educar molt a parlar d'"educació emocional" i amb això no n'hi ha prou, com a educadors hem d'entendre la salut mental i la formació del caràcter des de la teoria de la ment, en fi, de pensament de sistemes.

Però no es dona tot de cop. Les nostres formacions estan estratègicament coordinades de manera que el docent pugui viure un procés i no se senti angoixat. Crec que els educadors estem aclaparats ara amb el bombardeig de teories, enfocaments i models. Part del que nosaltres tractem de fer és presentar-ho de manera dosificada i comprensiva.

La diferència està en el lideratge. Quan és present, es té clar el compromís i el sentit

Les nostres formacions s'enforteixen amb un treball d'acompanyament als líders. El líder és fonamental en la transformació, cal treballar amb ell en aquesta formació i en aquest acompanyament.

Actualment, es parla molt de “coaching” educatiu, codocència, reflexió pedagògica de l'equip docent, etc. Quines consideren que són les claus de la millora contínua del professorat? Quines tècniques, mètodes o estratègies pensen que són més eficaços?

GP: Té certa complexitat perquè desconstruïrem el model que s'ha estat implementant durant segles i que està molt consolidat en cadascun de nosaltres. Ara cal replantejar tot el que passa a classe. Cal generar unes estratègies de suport fonamentals, per exemple, el “coaching”. Això es pot fer virtualment, amb sessions ben estructurades i planificades on els docents poden anar conversant, fer preguntes i ajudar en el procés de transformació.

El “coaching” presencial ajuda molt tot i que genera inicialment estrès per part del docent i de la institució. Tothom sap que al final és en benefici propi. Volem promoure-ho tot des d'una mirada positiva, des de la perspectiva que la gent celebri el procés de transformació fins i tot amb les seves dificultats i introduint-hi l'equivocació com a part del procés inherent de l'aprenentatge.

Connectant-ho amb l'altra pregunta, sobre com fem perquè es motivin, es tracta de generar la reflexió de per què estic fent el que

Volem introduir l'equivocació com a part del procés inherent de l'aprenentatge

faig, per què vaig escollir aquesta professió. No es tracta d'ensenyar les taules de multiplicar o explicar la Revolució Francesa, sinó d'ajudar els alumnes a comprendre millor el món i comprendre's millor a si mateixos. Així que un dels objectius és resignificar la carrera i la professió docent. Això moltes vegades motiva, perquè un dels elements de la motivació és tenir un propòsit a la vida, i el meu és ajudar a transformar i impactar vides; és un element motivador que es deu mantenir viu.

AMF: Jo voldria afegir dues coses que em semblen fonamentals de la mirada del model VESS en aquesta transformació. Una és que hi ha motivació intrínseca quan trobo un propòsit en el que faig. També hi ha motivació intrínseca quan veig que ho puc aconseguir. Si em posen una meta massa alta, serà difícil motivar-me. En canvi, si avanço pas a pas i vaig veient els resultats alhora que se'm permet reflexionar i anar veient com aquest esforç va realment generant un canvi, aleshores em sento satisfet. La conscienciació que ho puc aconseguir és crucial en la motivació. És molt important.

El segon factor que volia afegir està relacionat amb el tema de l'acompanyament o “coaching”. Crec que avui dia se'n parla molt i estem sent bombardejats amb totes les seves teories. Per a nosaltres, el mentor és algú que, de vegades, et dona respostes; però altres vegades simplement et guia en la reflexió i t'ajuda a construir-les. A més, nosaltres creiem en el “coaching”, si podem anomenar-ho així. És a dir, un espai per reflexionar entre educadors. El nostre estil de “coaching” és en grups, a diferència del que s'ha dit sempre: que ha de ser privat i un per un. Si un mira les investigacions de John Hattie veurà que diu que un dels factors indispensables per a l'èxit de la transformació educativa és el treball col·laboratiu entre els docents. Així que una part de l'acompanyament

Un factor per a l'èxit de la transformació educativa és el treball col·laboratiu entre els docents

que nosaltres promovem és la conversa entre equips docents que reflexionen junts, que s'ajuden i no es tornen dependents de la persona externa que fa de “coach”.

La idea és que, quan nosaltres ja no hi siguem, l'autonomia que s'ha desenvolupat permeti que els equips es continuïn mirant, reflexionant junts i fent “co-coaching”. Per això creiem que és fonamental que cada institució tingui els seus propis formadors, i nosaltres els hi entrenarem.

Una dimensió important del rendiment acadèmic i de l'impacte positiu de l'educació en nens i joves és la família. Quin paper tenen els pares i mares en el model VESS?

GP: Tenen molta importància, per no dir que la tenen tota. Com he dit anteriorment, estem fonamentats sobre un model antic que ens ha marcat, que volem canviar i, de fet, ja ho estem fent. Aviat els pares veuen que els fills parlen, treballen i es desenvolupen de manera diferent. Això vol dir que cal implicar els pares de ple, n'han de ser participants. Dins del model VESS hi ha estratègies pràctiques concretes per a involucrar els pares en el procés, perquè entenguin què és el que estem fent, que es tracta d'una cultura de pensament, que són hàbits de ment i que no es memoritza, sinó que es comprenen les coses, etcètera. En una cultura han d'estar incorporats tots els agents que formen part d'aquest grup social i els pares en són part important i imprescindible. Al model VESS, els nens presenten els seus progressos i els seus resultats. Abans el docent es reunia

amb la família i els explicava què estava fent el nen o com anava. Ara el nen és el que es reuneix amb els pares a l'escola en un àmbit especial. Es diuen "conferències liderades per estudiants" i el nen és el que explica com li va.

AMF: El model proposa espais de conferències, espais de reflexió amb les famílies, unes unitats d'indagació o projectes de treball que faran els estudiants que han de buscar com impactar a la comunitat (digueu-li família, barri, comunitat exterior...). Busquem que el col·legi no sigui un laboratori estrany on un no s'assabenta del que està passant fora, sinó que és un lloc segur on s'aprèn a descobrir el món que tenim al voltant, que és una comunitat universal.

Nosaltres fundem aquest model, estem apassionats amb ell i hem vist els resultats. Però més enllà de la nostra perspectiva, hi ha milers d'educadors que han viscut el model de transformació amb VESS i fa goig veure com educadors que ja vivien per inèrcia, redescobreixen la passió i la vocació que els va portar a estudiar Educació. Això és un èxit gegant. La conversa amb les famílies és diferent quan els educadors viuen el procés de transformació. Hi ha un respecte més gran a la professió docent perquè ja no ets el que lliura una informació que puc buscar a internet, sinó que ets un formador de persones que comprèn com funciona el cervell. Per a nosaltres és fonamental entendre aquest funcionament per

Els estudiants es reuneixen amb els seus pares en un àmbit especial i els expliquen com els va a l'escola

professionalitzar la tasca docent. Com a educadora és un orgull poder dir que això ja s'està vivint en moltes institucions. En algunes adquireix una complexitat més gran que en altres, però, malgrat tot, sempre s'aconsegueix. Aquest és el meu darrer missatge: que la gent que estigui dubtant s'hi animi, que s'animi a transformar-se. L'educació es viu molt millor quan hom es transforma.

